

אגודת מים שיתופית חקלאית
למשקי רמת הגולן בע"מ

דף מידע מס' 12
דצמבר 2022
טבת תשפ"ג

צילום ענת זיסוביץ

לחקלאים. כאלו המותאמות לקצב הפיתוח האפשרי, המחייב לבצע שינוי בהדרגה רב שנתית תוך שמירה על שדות ירוקים. הסערה הבאה העומדת בסימן שאלה היא סערת הגשם שעדיין לא הגיעה. אחרי כמה שנות שפע אנו נערכים לכל תרחיש. כל טיפת גשם שתרו, היא מתנה מבורכת ועדיין חובת העירנות וההכנה לשנה שחונה מוטלת עלינו.

אריאל שגיא
יו"ר מי גולן

מי גולן "שוטף"

עדכונים וחדשות שנהיה בעניינים

כשם שטפטף על אהבה
מי יורדי במורד
אל הצמק, בין שני הרים
הטיפה מפרה את הלרע
אדמה כמו אחרי אהבה
האף עוד ראש, הראש מצט ריק

לכן כשחמדה אדמה את פני השחק
היא רקמה קדי צרואות ככוכביט (צ'רן צור)

מסערה לסערה

פעילות האגודה מותאמת למעשה שמים, היקף המשקעים, ולמעשה אדם, מחירים מיסים ומכסים וגם מענקים והשקעות.

סערת השנה החולפת עסקה ברפורמה בחקלאות, שעיקרה מכסים ומה שחסר בה חלופות הכנסה

אגודת מים שיתופית חקלאית
למשקי רמת הגולן בע"מ

דו"ח מנכ"ל

איתן שדה

אנו מסכמים עונה מוצלחת בה הצלחנו לספק מים ללא הגבלה, באיכות טובה ובמחיר סביר.

העונה התחילה מאוחר יחסית, ובכל זאת, כתוצאה מעצירת הגשמים של החודש האחרון נראה שנשבר עוד שיא אספקה של מים לחקלאות במי גולן.

לא נותר הרבה זמן להתענג על העונה המוצלחת וכבר מתחילה הדאגה לעונה הבאה. בהתאם לאסטרטגיה של "כל שנה היא שנת בצורת אלא אם הוכח אחרת" אנו שואבים בחודשים האחרונים במלוא המרץ מהכנרת, חמת גדר, קידוח נס 12, ולשמחת המתרחצים גם מקידוחי שמיר. מקווים מאוד לגשם משמעותי שיוריד את הלחץ.

נראה שבמקום ענני הגשם הברוכים, אנו מקבלים ענני סערה מתקרבים של העלאת מחיר המים לחקלאות. רשות המים נחושה להעלות את מחירי המים לחקלאות ותקוותנו היא שנצליח לשכנע את הממשלה החדשה שתקום כי זה מהלך לא נכון לא הוגן ולא אחראי.

במהלך השנה האחרונה השלמנו בתחום המים פרויקטים רבים: מאגר חושן – 2 מלמ"ק ליד קשת. פרויקט קולחי הדרוזים - איסוף, שאיבה לבריכה תפעולית וחלוקה לשטחים נרחבים של קולחי הדרוזים. קו חיתל – 6.5 ק"מ במקום

קו של מקורות המחזק את יכולת האספקה לשטחי נוב אבני איתן ומחבר שטחים חדשים של נטור. חיבור שטחים חדשים: אורטל, נווה אטיב, מרום גולן, נוב, כפר חרוב אפיק, שטחי בטיחה עין זיון ורמות, קשת חלקת הכפר, אניעים קולחין (בביצוע).

פרויקטים במסגרת ה'קול קורא' על פיו סייעה מי גולן ליישובים לחדש ולשפר את המערכות הפנימיות, בין הפרויקטים שבוצעו: שטחי שייח עלי בגמלא, שטחי לונה גל ברמות, שטח חיתל נוב, שטח כנף שטחי בני ישראל (בביצוע).

בתחום האנרגיה אנו מסיימים שנת הפעלה של המערכות הסולאריות המשותפות עם אנלייט ובני ישראל סה"כ 17 מגה. במערכות הסולאריות התעריפיות סיימנו הקמה וחיבור של 12 מערכות סה"כ כ- 3.5 מגה. בשלבי הקמה מתקדמים נמצאות עוד 8 מערכות אותן נחבר בשנה הקרובה.

תכנון ופיתוח בתוך שטחי אש,

איך מתקדמים בלי להיפגע

שיחה עם יגאל גבעון וציון כהן

כידוע כארבעים אחוז מן השטח הפתוח בגולן מוגדר כשטח אש. משמע, אלו שטחים למשקי רמת הגולן בע"מ הנמצאים ברשות הצבא ואסורה בהם כל פעולה חקלאית או פעולת בינוי. כל כניסה לשטח, בינוי בשטח ואפילו טיול, מחייבים תיאום מראש עם כמה גורמים מטעם הצבא. הצורך התפעולי של מי גולן לטפל במתקנים הנמצאים בתוך שטחי אש, מתואם כמעט יומית מול חמ"ל האוגדה או החטיבה. מתקנים של מי גולן הנמצאים בשטחי אש, כמו: מאגרי יוסיפון, קטיף ואפילו אורטל – דאלוה, שעבניה דבש ועורבים. גם תעלת חמדה, הנמצאת על הגבול, מחייבת תיאום בהקשר של כל פעולה.

בניית תשתיות בשטחי אש מחייבת תהליך קבלת אישורים מול אג"ת, אגף תשתיות של הצבא, הנמצא בקריה בתל-אביב. במקרה של קו שעבניה-טפליין, הנמצא בשלב התכנון, התכנון הוגש לאג"ת לפני שנה ולאחר ניתוח המצב וקבלת אישור עקרוני התחלנו לפעול מול הרלפ"ם. מדובר בזרוע של משרד הבטחון העוסקת בפינוי מוקשים. זה הגורם המקצועי מטעם הצבא העוסק בניקוי השטח לאחר האימונים ממוקשים ונפלים ומאשר את העבודה עצמה. תהליך זה מורכב ומסובך ועשוי לקחת חודשים ואף שנים. לשמחתנו הקו שבקשנו, שעבניה-טפליין, עלה לסדר חשיבות ראשוני, קבלנו תשובה חיובית מהירה יחסית ואכן השטח פונה. לאחר מכן נדרשת האגודה לחתום על מסמכי ביטוח קפדניים ביותר לטובת הצבא.

הקמת קו קטיף-אורטל היא דוגמה בה אגודת מי גולן הניחה את התשתית

והשטח נמסר חזרה לצבא. שם בצענו את העבודה בסופי שבוע, מיום חמישי בצהרים עד יום א בבוקר. לאחר סיום הנחת הקו השטח נשאר שטח צבאי. מאגר שעבניה, לעומת זאת, נמצא בחלקו בשטח אש ובתוכנית שלנו להוסיף למאגר מערכת סולרית. במקרה הזה נבקש מהצבא פעולת גריעה, משמע העברת השטח מרשות הצבא לרשותנו.

במאגר יוסיפון, שם יש מעורבות של חברת מקורות ושל הרש"ט (רשות שמורות הטבע), הגשנו בקשה להגדלת המאגר אשר לו פוטנציאל איגום רב יותר. בעבר תוכנן יוסיפון לאגום כחמישה מלמ"ק ובפועל בוצע שלב ראשון להיקף קטן יותר, של שלוש מאות אלף מ"ק. הבקשה להגדלתו למיליון מ"ק נדחתה על ידי הצבא על הסף מכוון שהמאגר נמצא בשטח אש פעיל. יש לציין כי ברמת הממשק היומיומי עם אנשי הצבא אנו מגלים מצדם רצון לשתף פעולה ואנו מקבלים עזרה מהצבא. היחסים ענייניים ונראה כי הכל תלוי באנשים הפעילים בשטח. לעומת זאת, בדרגים מולם אנו מבררים קידום מהלכי פיתוח ברמת הביצוע של תשתיות, האתגר גדול יותר.

אגודת מים שיתופית חקלאית
למשקי רמת הגולן בע"מ

מאגרים חדשים בתכנון "מיצר" ו"מעלות הגולן"

סודות מחדר המתכננים

שיחה עם ציון כהן מהנדס האגודה

האחריות על שפכי הגולן נמצאת בידי תאגיד קולחי גולן (שייך למועצה האזורית גולן). תפקידו לטפל ולטוהר את מי הקולחין. לאחר הטיפול המים עוברים לרשות אגודת המים מי גולן ותפקידנו הוא לאגם את המים המטופלים להוליך אותם אל השדות. כיום, גם בעקבות התוכנית להגדלת אוכלוסיית הגולן, ברור שהיקף מאגרי הקולחין בגולן אינו מספק את הצרכים ולבקשתנו הנושא נבדק על ידי משרד התכנון לביא נטיף. ההמלצה היתה: בשלב הזה יש להגדיל את האיגום במפעל מיצר בדרום הגולן ואת מפעל צור במורדות הגולן.

מפעל טיהור השפכים במיצר קולט את שפכי דרום הגולן ובנוסף מאפשר העברת מי שיטפונות אל המאגר במקרה של נפח פנוי בחורף. היקף האיגום במיצר הוא שש מאות אלף מ"ק והתכנון החדש אמור להוסיף חמש מאות אלף מ"ק נוספים. מדובר בתוספת איגום במיקום צמוד מצפון למאגר הקיים. השטח יבוא על חשבון מאגר שיטפונות מקומי שיקטן מאוד. לבקשת היישוב מיצר יישמר במקום אזור טבעי לפעילות תצפית ופנאי. התהליך נמצא בשלב אישורים סטטוטוריים ולאחר האישורים ניגש לתכנון מפורט, לביצוע ולהיתרי בנייה. כבר בוצע סקר קרקע מקיף ונבדקת האפשרות להעמיק את המאגר לצורך כריית אבן. מדובר על תהליך של כשלוש שנים.

עבודות מאגר מיצר 1

במפעל הטיהור בצור, הנמצא סמוך לחד-נס, הקולט את קולחי מרכז הגולן ובעיקר את קולחי קצרין פעילים שני מאגרים. מאגר צור ומאגר נס אשר אוגמים כשמונה מאות אלף מ"ק. מאגרים אלו ממוקמים קרוב לאפיק הירדן ועל כן המצב בהם רגיש מאוד, מכיוון שכל גלישה שלהם עלולה להגיע לכנרת. התכנון הוא להקמת מאגר חדש שמו "מעלות הגולן" ומיקומו מצפון מערב לחד-נס. היקפו התוכנן ארבע מאות אלף קוב. אנו נמצאים בשלב סקר קרקע, התב"ע קיימת והתהליך כולו מוערך בשלוש שנים עד להקמה.

מאגרים אלו הם תנאי הכרחי להמשך פיתוח הגולן ולשמירתו כגולן נקי וירוק השומר על הסביבה מפני זיהום שפכים.

אל עלמיין ואל-שייך

מעיין לחובבי מים קפואים ומקור מים לאזור ג'רבה

שיחה עם איתמר סבר, מנהל אזור מורדות

איתמר: אל עלמיין, מה שנקרא בריכת הקצינים, מעיין ובריכה הנמצאים צפונית למאגר צור ודרומית לבית המכס, הוא מקום יפה וחווית טבע לחובבי הרחצה במים קפואים. בעבר סיפק המעיין מי שתייה לקצרים על ידי חברת מקורות. עם הזמן ירדה השפיעה וכל יישובי הגולן עברו לקבל מי שתייה מקידוחי אלוני הבשן. המים זורמים בעקרון מהמעיין אל הירדן ובשנתיים האחרונות, בקיץ, מדובר על ספיקה של 10-15 מ"ק לשעה. בעבר הקים קיבוץ אל רום בריכות דגים בשטח שמתחת למעיין, שאינן פעילות כיום. אחת הבריכות הותקנה להיות מאגר הוא מאגר אל-שייך אליו זרמו המים בצינור שנסגר עקב דרישה של רשות המים. כיום מתרכזים מי השיטפונות בבריכה סמוכה, בריכה 6, משם אנחנו סונקים את המים בשאיבה למאגר אל-שייך, בעל קיבולת של 350 אלף מ"ק. מי מאגר אל-שייך שמשו בעבר להשקיית מטעי אלוורג שניטעו בסביבה ומאז נעקרו. כיום משמשים מי אל-שייך למהילת מי הקולחין המטופלים, המטוהרים בשני המאגרים נס וצור. מים

מילוי מאגר אל שייך איתמר סבר

אלו אמנם מטופלים היטב ויש בהם יתרונות של חומרי הזנה, אולם יש בהם חומציות (PH) גבוהה ומליחות מים (EC) המחייבים מיהול. בעזרת מהילת הקולחין ניתן להגיע לאיכות מים סבירה ואף טובה בכדי להשקות את השטחים, בעיקר מטעים, בשטח הנקרא ג'רבה. שטח המתחיל באזור מאגר צור: מדובר בשטחי חד-נס, אניעם, קשת, מעלה גמלא, עד נחל המשושים. וממשיך דרך המטעים של יובתן, רמת מגשימים, מרום גולן, עד לבריכת בתרא, שמעבר לכביש

עוקף כנרת. מים אלה, במצב האופטימלי, מהולים במי מעיין מתוקים מאל שייך, והיקף המפעל כולו כ-1.2 מלמ"ק, כאשר שליש מהם מגיעים מאל-שייך והשאר מנס וצור.

חובתנו כאגודת מים כלפי רשות המים, היא ולמנוע מהקולחים להגיע לכנרת. מעבר למי אל-שייך האזור מקבל בחלקו מים ממקור נוסף, נחל המשושים. הצפי לעתיד הוא נטיעה נוספת של עוד כ-500 דונם, פעולה האמורה להתחיל כבר בשנה הקרובה. על כן תפעל האגודה להביא מים ממקורות נוספים לאזור.

אגודת מים שיתופית חקלאית
למשקי רמת הגולן בע"מ

חקלאי הגולן מתאפיינים בשאיפה ללמוד ולשפר אייל נבו – מדריך קרקע מים וניקוז ראיין: אריאל שגיא

לאחר לימודי אגרונומיה, תואר ראשון ושני בפקולטה לחקלאות, צברתי ניסיון במערכות השקיה בגולן, בעבודה כחקלאי ובהתנסות מול חקלאים במתן שירות בבית אריזה בעמק הירדן. כיום אני חלק מהיחידה החקלאית לחדשנות ומי גולן, וניתן לומר כי היחידה "תפסה גובה" בגולן ולכן נוצרו ציפיות מאיתנו. ציפיות שיוצרות לחץ חיובי, לחץ שדוחף אותי ואותנו במכון שמיר לעשייה, ליצירה ולקידום נושאים שבאחריותנו.

כנסים ולימוד - מתוך פניות רבות של חקלאים שמעוניינים לשפר את הביצועים ואת המקצועיות, ניתן לחוש את האופי המיוחד של חקלאי הגולן. יש אצלנו פתיחות גדולה לדיבור על נושאי קרקע מים ודישון ויש פה אופי של אנשים רבים באופן יחסי, שמעוניינים להשקיע מאמצים וזמן ללמוד יחד אתי כיצד לחדש. בחורף שעבר ערכנו קורס מתקדם להשקיה ודישון לחקלאים עם דגש על נשירים. היו כמעט עשרים משתתפים, הבאנו מרצים מהבכירים בארץ בתחומים האלו ונראה לי שהאנשים ממש שאבו את החומר ונוצרה פלטפורמה טובה להעברת ידע מקצועי. למדנו פיזיולוגיה של הצמח באופן בסיסי ומהר מאוד עברנו להכיר אמצעי חישה מובילים בתחום ובניית תוכניות דישון עם חומרים שפותחו לאחרונה. היה לנו חשוב לתת את הערך המוסף של חידושים בבקרה, דישון והשקיה.

בקיץ ארגנו כנס בריאות ושימור קרקע. הגיעו כשמונים איש שידעו והבינו שהנושא הזה חם ובכותרות. הכנס בו נפגשו חקלאים ואגרונומים, נציגי גופים חקלאים ונציגי חברות התשומות, התגלה כאירוע מקדם חשיפה לאנשי מקצוע ולאפשרויות חדשות. בנוסף, כנס כזה מאפשר לנו כאזור לקבל את המידע המיטבי ולהשתכנע כי יש בתוכנו את היכולת להשתלב ברמה המקצועית הגבוהה. חשוב לציין כי ד"ר נתיב רוטברד, חוקר קרקע ומים ממכון שמיר, תמך תומך ומסייע בכל העשייה הזאת.

אתגרים - משימה אחרת היתה קבלת אחריות על תחזוקת הניקוז התת קרקעי בבטיחה. היחידה לחדשנות והמועצה העבירו אלינו מעמק הירדן את האחריות והשגנו תקציב לשדרוג המערכת שתתבצע בשנה הבאה. כמו כולם גם אני מצפה לחורף גשום אבל אם תגיע שנת בצורת יהיה לי תפקיד חשוב. עיסוק בבקרת השקיה. זה תחום שאני שואף לקדם בכל זמן ואצל כל חקלאי, אולם בתנאי מחסור במים חובה על כולנו לדייק על כל מ"ק, לעבור להתנהלות של בקרה הרבה יותר גבוהה תוך כדי שמירה על גידול אופטימלי. אתגר מיוחד כרוך בתחילת השקיה של מטעים בקולחין ממאגר חמרה. יש פה מהלך חשוב של שימוש חוזר במים בצפון, שם ארצה ליישם מניסיון שצברתי בבטיחה בעבודה עם מים מטוהרים מקולחין ואני מאמין שנוכל להגיע לתוצאות טובות בגידול גם בצפון.

פינה של טבע גלעד פלאי - בית ספר שדה "קשת יונתן"

מים חיים

לא סתם צרוף מילים, בכדי שיהיו חיים חייבים מים! כאשר מחפשים חיים על המאדים, או בגלקסיות רחוקות ראשית לכל מחפשים מים. בתיאור הבריאה מסופר על נהר היוצא מעדן " ונהר יצא מעדן להשקות את הגן ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים." ארץ ישראל משתרעת בין אזורים גשומים בחורף כגליל והגולן, לבין אזורים מנוגבים ממים, הנגב. כאשר יורדים גשמים בדרום רצים כולם לצלם שיטפונות, גם אצלנו בגולן אנשים מגיעים לצפות במפלים המרשימים בחורף: מפל סער, מפל עיט, "מפלי מי גולן" (ממאגר דבש). אך ליודעי לכת מוכרים גם השיטפונות של הגולן.

אמנם כמעט תמיד צריך להירטב אם חפצים לראות אותם בשיאם, אך התמורה מובטחת. אני חולה שיטפונות, וממליץ לכם על מפלים נפלאים שניתן לראות בנחל גמלא ממצפה הנשרים שבשמורת גמלא. מפלים לאורך ציר הנפט באזור נפח. תצפית אל המפל הגדול של נחל עורבים. תצפית רחוקה או קרובה אל המפל הלבן. ועוד רבים מרשימים ונפלאים.

את התמונה הזו צילמתי בנחל זיתן המים נופלים אל בריכת האירוסים. כאמור תמונה אחת שווה 222 מילים. לא לשכוח להיות זהירים מאד. לא חוצים ערוצי זרימה משמעותיים גם לא על דרכים או כבישים, ולהיזהר מאד גם עם רכב. לא מתקרבים לשפת מצוק, הסלעים חלקים ואחיזתם במצוק רופפת. לא ללכת לבד. להיזהר מהקור והרטיבות ולהביא גרביים נעליים בגדים להחלפה. תגיעו עם מגני מים לפלאפונים ולמצלמות. בקיצור קודם זהירות ואחר כך הנאות.

בתקוה לחורף טוב, הרבה מים... ושיטפונות.